

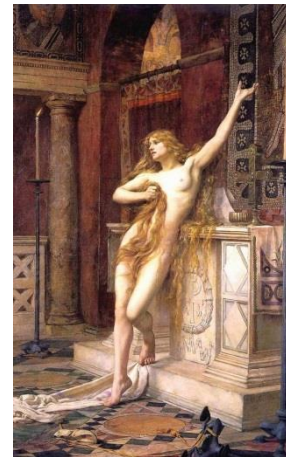
ΥΠΑΤΙΑ

Η Υπατία (370 – 415 μ.Χ.) ήταν Ελληνίδα φιλόσοφος (επικεφαλής της νεοπλατωνικής σχολής στην Αλεξάνδρεια 400 μ.Χ.), μαθηματικός και αστρονόμος της αρχαιότητας. Είναι η πρώτη γυναίκα μαθηματικός για τη ζωή της οποίας έχουμε επιβεβαιωμένες καταγραφές.

Σκίτσο της Υπατίας που σχεδίασε η μαθήτριά Οικονομοπούλου Λήδα

Επειδή η δράση της θεωρήθηκε επικίνδυνη για την εξάπλωση του Χριστιανισμού, καλλιεργήθηκε αρνητικό κλίμα εναντίον της που οδήγησε στη βίαιη δολοφονία της από τον όχλο ή από ομάδες φανατικών μοναχών. Η Υπατία δολοφονήθηκε το 415 μ.Χ. και αναφέρεται ως παράδειγμα ανθρώπου που μαρτύρησε για όσα πίστευε, μια «μάρτυρας της φιλοσοφίας». Ένας πολύ μεγάλος,

Ο θάνατος της Υπατίας όπως τον ζωγράφισε ο Charles William Mitchell (1885)

σκουρόχρωμος αστεροειδής της Κύριας Ζώνης Αστεροειδών που ανακαλύφθηκε το 1884 από τον Γερμανορώσο αστρονόμο Βίκτορ Κνόρρε, ονομάστηκε «Αστεροειδής 238 Υπατία» προς τιμήν της ιστορικής αυτής μορφής.

- Η ζωή και το έργο της Υπατίας

Ήταν κόρη του μαθηματικού και αστρονόμου Θέωνα, ο οποίος ήθελε η κόρη του να γίνει «τέλειος άνθρωπος». Για αυτό τη δίδαξε μαθηματικά, φιλοσοφία και αστρονομία, την εκπαίδευσε στην τέχνη της ρητορικής, και την έφερε σε επαφή με την κλασική λογοτεχνία. Για να διατηρήσει τη φυσική της κατάσταση, της είχε σχεδιάσει ένα καθημερινό πρόγραμμα σωματικής άσκησης που περιελάμβανε τρέξιμο, πεζοπορία, ιππασία, κωπηλασία και κολύμβηση. Για να ολοκληρώσει τις σπουδές της, την έστειλε στην Αθήνα και στην Ιταλία.

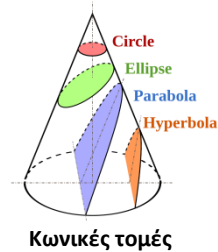
Πορτρέτο της Υπατίας από τον Jules Maurice.

Επιστρέφοντας στην Αλεξάνδρεια, η Υπατία τέθηκε επικεφαλής της εκεί σχολής των Νεοπλατωνιστών (400 μ.Χ.), δίδαξε φιλοσοφία και μαθηματικά και αποτέλεσε πόλο έλξης για τους διανοούμενους της εποχής. Δυστυχώς, κανένα από τα έργα της δε σώζεται. Αποδείξεις για τη ζωή και το έργο της Υπατίας βρίσκονται σε διάφορα ιστορικά κείμενα, όπως για παράδειγμα στα έργα του εκκλησιαστικού ιστορικού Σωκράτη του Σχολαστικού ή Σωκράτη της Κωνσταντινούπολης (Socrates Scholasticus, Socrates of Constantinople), στην αλληλογραφία που διατηρούσε με τον Συνέσιο (Επίσκοπος Κυρήνης), στο ελληνικό (βυζαντινό) λεξικό (ή βυζαντινή εγκυκλοπαίδεια) Σούδα ή

Σουίδα που γράφτηκε τον 10^ο αιώνα καθώς και σε αναφορές του Δαμάσκιου (νεοπλατωνικός φιλόσοφος).

- Η μαθηματικός

Σύμφωνα με το λεξικό Σούδα ή Σουίδα, η Υπατία έγραψε σχόλια στα «Αριθμητικά» του Διόφαντου του Αλεξανδρέως (επίλυση αλγεβρικών εξισώσεων) και στα «Κωνικά» του

Απολλώνιου του Περγαίου (θεωρία των κωνικών τομών). Οι περισσότεροι επιστήμονες σήμερα αναγνωρίζουν ότι η Υπατία ήταν μία από τους κορυφαίους μαθηματικούς της εποχής της θεωρώντας ότι απαιτούνται ιδιαίτερες μαθηματικές ικανότητες για να σχολιάσει κανείς τα αλγεβρικά έργα του Διόφαντου και τους κώνους του Απολλώνιου που έθεσαν τα θεμέλια της προβολικής γεωμετρίας. Τα παραπάνω έργα αντιμετωπίζουν παραστάσεις ανώτερης τάξης εξισώσεων και επειδή η προσέγγιση του Απολλώνιου ήταν αριθμητική και του Διόφαντου γεωμετρική, καταλαβαίνουμε ότι η Υπατία ήταν εξοικειωμένη τόσο με τις αλγεβρικές όσο και με τις γεωμετρικές αναπαραστάσεις υψηλότερης τάξης εξισώσεων.

- Η Μηχανικός – Αστρονόμος

Το λεξικό του Σούδα αποκαλύπτει ότι η Υπατία έγραψε ένα τόμο με τίτλο «Ο Αστρονομικός Κανών». Μερικοί μελετητές πιστεύουν ότι ο «Αστρονομικός Κανών» ήταν απλώς μια

συλλογή από αστρονομικούς πίνακες που περιγράφουν τις κινήσεις των ουράνιων σωμάτων. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι ήταν ένα σχόλιο στο αστρονομικό σύγγραμμα η Μαθηματική σύνταξις ή Αλμαγέστη του Πτολεμαίου.

Η αλληλογραφία του Συνέσιου αποκαλύπτει ότι η Υπατία τον διδάσκει πώς να κατασκευάσει ένα ασημένιο επίπεδο αστρολάβο (είχε εφευρεθεί τουλάχιστον 500 χρόνια πριν γεννηθεί η Υπατία) για να τον κάνει δώρο σε έναν επίσημο ανώτερο υπάλληλο.

Σε άλλη επιστολή του Συνέσιου γίνεται αναφορά στη δημιουργία του πυκνόμετρου, ενός ειδικού οργάνου που προσδιορίζει την πυκνότητα των διαφόρων υγρών σωμάτων.

- Η φιλόσοφος

Η Υπατία στην Αθήνα παρακολούθησε μαθήματα στη νεοπλατωνική σχολή του Πλούταρχου των Αθηνών και της κόρης του Ασκληπιγένειας. Επιστρέφοντας στην Αλεξάνδρεια σύμφωνα με τις αναφορές του Δαμάσκιου δίδασκε δημόσια Πλάτωνα και Αριστοτέλη, φορώντας την κλασική χλαμύδα των φιλόσοφων.

Το πορτέτο της Υπατίας

The Mysterious Fayum Portraits.

Faces from Ancient Egypt by Euphrosyne Doxiadis (1995).

Δίδασκε τον νεοπλατωνισμό, αλλά, όπως και ο πατέρας της, απέρριψε τις διδασκαλίες του Ιάμβλιχου και αγκάλιασε αντί αυτού τον αρχικό Νεοπλατωνισμό που διατύπωσε ο Πλωτίνος.

Η Αλεξανδρινή σχολή ήταν τότε γνωστή για το φιλοσοφικό της τμήμα και η Αλεξάνδρεια θεωρούνταν η δεύτερη φιλοσοφική πρωτεύουσα του ελληνορωμαϊκού κόσμου μετά την Αθήνα.

- Η δασκάλα

Η ευγλωττία της Υπατίας, η σπάνια μετριοφροσύνη της και η ομορφιά της, σε συνδυασμό με τα αξιοσημείωτα πνευματικά της χαρίσματα, είχαν προσελκύσει μεγάλο αριθμό μαθητών. Ασκούσε μεγάλη επιρροή στους άρχοντες της Αλεξάνδρειας αλλά και της Μεσογείου. Ανάμεσα στους μαθητές της ήταν γόννοι των ισχυρότερων οικογενειών της Αλεξάνδρειας αλλά και της Μεσογείου που αργότερα ανέλαβαν εξαιρετικά υψηλά αξιώματα. Μεταξύ αυτών ήταν ο Επίσκοπος Κυρήνης Συνέσιος και ο Ρωμαίος Έπαρχος της Αλεξάνδρειας Ορέστης.

• **Βιβλιογραφία**

1. ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA:
<https://www.britannica.com/biography/Hypatia>
2. Ανναμπέλλα Παλλαδά «Γυναίκες που διακρίθηκαν στις Φυσικές Επιστήμες στην Αρχαία Ελλάδα.»
3. <https://www.sansimera.gr/biographies/668>
4. <http://sandandstars.co.za/2016/12/19/hypatia/>
5. Association for Women in Mathematics, Volume 9, Number 6
NEWSLETTER Nov.-Dec., 1979
6. Α. Καμμάς Α. Υπατία το τέλος της κλασσικής Ελλάδας,
Τεχνολογικά Χρονικά ΤΕΙ Αθήνας,
<http://hypatia.teiath.gr/xmlui/handle/11400/6892?locale-attribute=el>